

Elisabeth Vonarburgová - Ulita

(Chambered Nautilus)

I.

Když jí došlo, že tentokrát už se pryč nedostane, rozhodla se Cestovatelka, že si začne psát deník.

Jediná věta, a už poloviční lež, řekla si s náznakem ironie. Když si opravdu uvědomila, že nemůže pryč, zarazilo ji to... rozčílilo... vyděsilo. Deník si začala vést, až když se s tím smířila.

Spíš jí ta myšlenka prolétla hlavou na cestě zpátky do vesnice, když se cítila tak usouzená, zrazená a zvadlá, když jí Úplná paměť připomněla první probuzení na pláži. Ta myšlenka přišla váhavě, s nádechem pobavení. Deník. Co je deník jiného než nedokonalá, překroucená vzpomínka, jak dokazuje i první věta, již do něj napsala? Představa, že si deník povede Cestovatelka se svým neomezeným přístupem k Úplné paměti, naučená shromažďovat a zpracovávat neomezené množství dat, ano, taková představa je trochu legrační. Jak někdo kdysi řekl (nechce si vzpomenout kdo, nebo v kterém vesmíru), humor je uhlazené zoufalství. Ten nápad byl rozhodně poslední zoufalou křečí tváří v tvář jistotě, definitivním přiznáním, že tuhle konkrétní Zemi už nikdy neopustí, tenhle konkrétní vesmír, v němž ji na břeh vyvrhly nepředvídatelné zákony Cest.

Pohyby zrnek jemného písku, energie a sklon slunečních paprsků, rytmické mumlání vln v příboji, lehce prosolená vlhkost... Desítky dalších vjemů ze smyslových implantátů (tlak vzduchu, jeho přesné složení), jež jí zesilují vnímání, ještě než vůbec otevře oči, jí sdělují, že se nachází u moře na severní polokouli a že na Zemi je pozdní odpoledne. Na jedné Zemi.

Ve věčné přítomnosti Úplné paměti téměř nevzniká příčinná prodleva mezi tělesným shromážděním údajů a jejich vědomým vyhodnocením. Paměť, ať úplná nebo ne, není lineární. Na některých planetách Centra dovedla k dokonalosti složité přístroje schopné zaznamenat přímo elektrické impulsy, odpovídající příslušným paměťovým stopám. Cestovatelé mohli přeskočit nekonečné popisy svých putování. Další stroje překládají a pořádají data pro Archivy. Ona ale vždy své Cesty ráda převyprávěla. Bezpochyby nějaký atavistický popud. Sdílet někomu zážitky z Cest. Tak, jak je prožila, ne jak je zaznamenal její mozek a tělo. Také aby nemusela vstupovat do Úplné paměti, když to není nutné. Vždycky jí připadalo, že právě vyprávění dává jejím Cestám nádech skutečnosti. Není snad koneckonců psaní deníku dobrou náhražkou? Převypráví příběh této poslední Cesty (už ne Cesty, z níž se nevrátí), příběh putování, jež mělo být zastávkou a stalo se náplní zbytku života.

Nechala chvíli zavřené oči, aby výjev popsaly všechny ostatní smysly: dlouhá písčité pláž se mírně stáčí podél klidné zátoky, za ní lemují okraj hustého pralesa pevné kvádry ve vší nepravidelnosti příliš pravidelné, než aby to nebyly budovy. A v dálce za vodou a pískem, odražené od lesa a staveb, zní lidské hlasy, křik dětí při hře.

Jedna z těch Zemí.

Ne takových jako ta, již opustila před dvaceti lety na první Cestě - Zemí, kde se v posledních pár letech občas probouzela přímo v Centru, v Cestovatelské kabině, v jádru dosahu Mostu. Když otevřela oči, často se nad ní skláněl nějaký Egon, starý Egon, dojatý, ale klidný. (Právě tak, jak se ho ona zbavovala po těch mnoha setkáních v mnoha vesmírech, tak se i on, svým způsobem, zbavoval jí. Teď jí může podat ruku, pomoci jí z kabiny a s úsměvem ji pozdravit: "Talito.") Někdy - a to se stávalo čím dál častěji - ji v tom kterém Centru nevítal žádný Egon. Egon už nebyl, Egon umřel.

Nebyla z toho smutná. Žil někde v jiných vesmírech. To je jistě znamení. Cesta přivádí Cestovatele do vesmírů, jež vskrytu odpovídají jejich touhám, a tudíž pro ni postupné mizení Egonů musí znamenat konec jedné fáze. (Po více než dvaceti letech! Copak jsou duševní proudy tak pomalé?) Možná to znamenalo, že se blíží bodu, za nímž Cestovatelé Cestu ovládají, zamíří tam, kam se rozhodnou, ne kam je ženou vnitřní hlasy. Dokáží se svobodně pohybovat mezi vesmíry teprve když podobné hlasy rozpoznají a vyloží. Dostalo se jí znamení, že brzy ovládne své Cesty, vypraví se do nejzazších větví lidského stromu vesmírů a nakonec přeskočí na jiný strom, úplně Jinam.

Hledala v archivech center, jimiž procházela, pročešávala knihovny, nejnovější údaje o místní vědě i nejstarší záznamy slovesnosti. Nikdo nikdy nekontaktoval nelidský vesmír. Jistě, našla nejružnější vnější odlišnosti (různé varianty s kožešinou, šupinami či dokonce krunýřem), ale základní podoba zůstávala dvounohá a vzpřímená. Vezmeme-li v potaz tyto varianty, jejich přirozené prostředí a výslednou mentalitu a společenské uspořádání, počet možných kombinací byl ohromný, ale nikoli nekonečný. Vesmír, obsahující všechny možné verze lidské historie, byl jistě jen jedním z mnoha. Ona toužila po Jiných.

Ovládl nějaký Cestovatel v nějakém vesmíru Cestu a dokázal ten skok uskutečnit? To samozřejmě nikdo nemůže vědět. Ona sama procestovala jen pár set vesmírů z možných miliard či bilionů.... Na tom ale nezáleží; hledala další strom vesmírů, Jiný vesmír, zcela a opravdu odlišný. Nevěděla vlastně, co ji k tomu žene (a snad proto ho ještě nenašla). Byla to sláva? Zvědavost? Takových falešných motivů se už dávno zbavila. Ne, tady šlo o něco hlubšího, nejasnějšího. Svůj cíl si uvědomovala postupně. Zpočátku se chtěla stát Cestovatelkou, jako chce někdo umřít. Ale s Egonem se naučila chtít žít, i když poprvé skočila ještě proto, aby unikla. Egon. Ještě léta mu utíkala, hledala ho, nebo nacházela. Nakonec ale porozuměla, smířila se s nevyhnutelným a osvobodila se. Všechna ta léta, všechny vesmíry, jež opustila... cítila, jak odplývají. Konec jedné fáze a začátek druhé? Ale tak mlhavé, tak nejisté...

Subjektivní čas dostane na Cestě nový rozměr, při skoku z jednoho vesmíru do druhého, z jednoho dějinného údobí do jiného, někdy značně odlišného. Ona ale neztratila přehled; v posledních pěti letech zažila aspoň tucet totožných Cest. Zhruba po každém třetím skoku se ocitla v Centru na Zemi totožné s jejím světem. Nikdy se nezdržela, aby našla rozdíly, protože byly často tak drobné, že by je hledala několik let. Druhá třetina skoků ji zavedla na planety, jež nebyly Zemí, ale vždy přes všechny rozdíly dost podobné, aby bylo jasné, že se o vytoužený Jiný vesmír nejedná.

Například ta malá planeta na okraji své galaxie, vysazená na hranu mezigalaktické prázdnoty -obrovské tmy bez jediné hvězdičky, kde jen nejsilnější teleskopy dokázaly rozeznat jiné galaxie coby flíčky zředěnější černi. Neurčitá naděje ji na planetě držela šest měsíců. Z nicoty ale nikdo zprávy o jiných životech nepřinesl. Noční obloha za jejího pobytu postupně ztrácela hvězdy, jak se planeta na své oběžné dráze přiblížila prázdnotě. Doba černočerných nocí odpovídala na severní polokouli, kde byl umístěn Most, jaru. Jaro, obnova života. Obyvatelé Shingenu si obojí spojovali s tmou, zatímco pro ni byla černá noc tíživým poklopem. Shingenské představy, obsažené v mýtech, věrouce a legendách, uchovávané co vzácné dědictví, zabydlovaly stíny bytostmi z černého světla, strážci říše, v níž se jednou ročně obnovovaly všechny barvy světla. Shingeni měli, co se týče barev, velice široký slovník, hlavně v popisu černé, jež pro ně představovala nejzáhadnější a nejbohatší odstín. "Představovala." *Představuje.* Proč o nich mluvit v minulém čase? Jejich vesmír stále existuje, i jejich planeta na výspě prázdnoty.

Také byla na planetě, kde mohl existovat život jen v úzkém pásmu mezi vroucím přetlakem povrchu a vzduchoprázdňem vrcholků obrovských hor. Mezi oběma smrtelnými

pekly se přesto rozvíjel život, houževnatý a plný rozletu. Mostu říkali jinak a vynalezli ho za účelem průzkumu vyprahlých nížin. Jak se často stávalo, jeho vynálezci neměli ponětí, že se s jeho pomocí dá Cestovat mezi vesmíry, a ani po jejím příchodu se jim to nepodařilo. Zřejmě Cesty nepotřebovali. Teprve začínali zkoumat vlastní planetu, a ta vydala sama za tři světy.

Bývávalo. Ano, tím se vzpomínky deníku liší od Úplné paměti, minulostí, jež se neodbytně vrací. Krátce na těch planetách, v těch vesmírech pobyla a už se nikdy nevrátí. Svou návštěvou zdůraznila jejich časovost. *Bývávala*, tudíž, i jedna planeta, na níž spolu žily dvě lidské rasy, jedna stará, druhá teprve na pokraji lidství. První druhou rozvážně opatrovala, neschovávala se, nesnažila se vládnout, prostě strachu či hořkosti. Jméno starší rasy, K'tu'tinié'go, znamenalo doslova "ti, kdož přišli před začátkem", tedy "učedníci" nebo "nedokončení". Až mladší rasa, jež sotva začínala ovládat řeč, se říkalo "lidé". Jména se vyskytovala v soustavě komplikovaných mýtů, jimž k'tu'tinié'goští učenci, zvláště přírodovědci, dávali další význam. Když jí ale osvětlovali vědecký základ vztahů mezi oběma rasami, usmívali se na ni, jako by jen vyprávěli další příběh, zábavný svou neotřelostí a důmyslem. Nedokázala pochopit, jak s takovým pohledem na svět dokázala první rasa dovést vědu až na úroveň Mostu... Používali ho tu k léčení vrozeného rozkladu buněk, který se zpomalí jen při teplotách kolem absolutní nuly.

Poslední třetina Cest ji zaváděla ještě na jinou Zemi, na *tuhle* Zemi, kde se pevniny zvolna potápěly, hlídači úzkostlivě sledovali hráze, vlny ukusovaly z útesů a vzduch plnila vlhkost z tajících polárních ledovců. Poznala to, ještě než otevřela oči. Tento celostní vjem zaznamenaly senzory její Úplné paměti počtvrté. Když oči otevřela a uviděla mdlé barvy pláže, znovu se ptala sama sebe, zda se nějakým novým trikem Cest nevrací na stejnou planetu v různých fázích vývoje.

Úplná paměť, tak jasná a pohotová. Minulost se na požádání stává přítomností. Děti nejsou od místa, kde se zhmotnila, příliš daleko. V mnoha archivech četla a jednou dokonce viděla na vlastní oči, že Cestovatel se objeví skoro hned, v mžiku oka. Děti možná neviděly, jak se zhmotnila. Probouzení trvá déle a mnoho Cestovatelů se tak ocitlo v háklivé situaci, byť nikdy osudné -přinejmenším podle archivních záznamů, jež pročetla. Mohli se Cestovatelé se sebevražednými sklony dopravit do vesmíru, který je hned usmrtí? Ale kdo projde výcvikem Cestovatele, sebevražedné sklony ztratí, jak i ona dobře ví.

Copak si děti nevšimly nahé spící ženy na pláži? Kráčí jejich směrem, pozoruje je a prohlíží krajinu. Pláž je čistá, hromady naplaveného dříví a chaluh naskládali k molu. I o les se někdo stará. Veliké borovice se tu mísí s jižnějšími druhy dost hustě, aby nad pravidelnými kmeny a čistou zemí utvořily neprodyšnou střechu větví a listoví. Poloskryté domky leží v troskách, ale stále lze poznat obrysy a původní materiály. Na poslední Zemi tohoto typu, již navštívila, vládla ultramoderní architektura. Vesnice dětí leží za molem v lesním průseku.

Děti si dál hrají v dosahu vln. Mají nezvykle různé barvy kůže, nejsvětlejší z nich na slunci září. Těžko na první pohled odlišit děvčátka od chlapců. Obrysy drobných tělíček plynule splývají od hlavy k ramenům a přes kyčle k nohám a nesouměrným chodidlům, opatřeným stejně jako ruce náznakem plovací blány. Na podobné Zemi ještě obojživelné lidi neviděla. Když se na ně podívá, děti neuhýbají pohledem. Trochu nesměle se usmějí a vracejí se ke hře. Podle jejich pohybů vidí, co hrají. Házejí si plochý talíř a ve výskoku ho chytají. V jemném mokřím písku jim hřiště vyznačují řady škeblí. Není to ale skákací panák jejího dětství (tak blízkého, tak vzdáleného, desítky vesmírů daleko), ani jakýkoli jiný, na které na Cestách narazila. Ty byly buď obdélníkové nebo měly tvar kříže. Tenhle tvoří spirála o deseti polích, jež se směrem ke středu zmenšují, až se do posledního sotva vejde dětská stopa. Pod ní, trochu ošoupaná nohama, se kroutí obrácená spirála, čím dál širší směrem do středu.

Znovu sedí na písku nedaleko hromady prázdných mušlí. Naplňuje ji mír, jako často, když

se probere. Za mořem zapadá slunce, obloha je posetá drobnými mráčky, zlehka tesanými dalekým větrem, přesnými a přece nestálými hieroglyfy, stříbrné okraje zvolna pohasínají do nicoty. Příliv stále něžněji doráží na pláž, podbarven šelestem listů a tichou rytmickou písničkou hrajících si dětí. *Začíná* jí být chladno, z šednouceho moře se rozlévá tma a vyhlazuje čáru, kde se voda stýká s oblohou. Tohle všechno, co současně vnímá všemi smysly (a nikoli lineárně, jak to teď slova zaznamenávají), připomíná vibrato posledního akordu před... před čím, když ne před koncem? Tak se ale právě cítí, Cestovatelka ve skoku, přítomná a přesto vzdálená: spočinutí, očekávání.

Ceká, až někdo promluví. Ten někdo si k ní ale sedá mlčky, pozoruje děti při hře, sbírá z hromádky mušlí -hladkou zelenobílou paletu ústřice - a hladí ji prstem. Dlouhým prstem, připojeným k ostatním průsvitnou blánou. Světlou kůží, v záři červánků lehce narůžovělou, pokrývají tenké duhové šupiny. Ruka je jako celé tělo vlhká a voní po moři. Když přichází pomalu otočí hlavu, porostlou světlými mokřými vlasy, ukáže tvář ve tvaru srdce, trochu mongoloidní, šikmé šedozelené oči s těžkými víčky, plochý nos, malá ústa s plnými rty. Ten někdo je nahá žena neurčitelného věku, která právě vyšla z vody a teď se na ni dívá, bez úsměvu, ale přátelsky. Dlouho hledí jedna na druhou. Pak žena vstane, vezme ji za ruku a s dětmi v závěsu ji odvede do vesnice.

Talita přijímá od vesničanů prostý oděv. Po chvíli lehce trapného ticha začíná známý rituál. Mohutná snědá žena, mluvčí vesničanů, si položí ruku na srdce a řekne: "Ao palli kedia" - možná své jméno. Talita začne okamžitě hledat vztahy mezi přízvuky a výslovností tohoto jazyka a všech ostatních, s nimiž se setkala na třech podobných planetách. Slabiky mohou znamenat "Jsem Palli Kedia", nebo "Jsem kedia", "Jsem palli", nebo "náčelnice". Talita, věrná rituálu, však napodobí gesto a jasně vysloví vlastní jméno. Mezi vesničany to zahučí. Překvapení? Pochvala? Žena z moře vezme Talitu za paži a usměje se. Snad je dojatá, snad se baví, snad obojí. Druhou ruku si položí na nahou hrud' (ruku jako květ, díky blánám mezi nataženými prsty) a řekne něco, co je rozhodně jejím jménem, přičemž zdůrazní rozdíl: "Ao Tilita."

Talita už v jiných vesmírech potkala sama sebe. Nijak často, zrovna o to jí nešlo, když se stala Cestovatelkou. (Záhy se i přestala chtít setkat s Talitou, která šťastně žije s Egonem. Jistě že někde jsou, všechny možnosti jejího příběhu někde existují, ale o něm už přestala uvažovat jako o "našem" příběhu. Je to příběh všech Talit a všech Egonů ve všech vesmírech, jak si po všech těch setkáních uvědomila.

Její příběh je něco jiného, něco ještě nehotového.) Tak se nad podobností svého jména a jména ženy z moře jen usměje. Netouží se o této své variantě dozvědět víc. Obrací se na "Palli Kedii", rozhodnuta udělat to, co po skoku dělá každý Cestovatel; naučit se místní jazyk.

Palli Kedii se nechce dál vybavovat, když už se představily. Talita projevuje vůli komunikovat, ukazuje na předměty a označuje je názvy z ostatních potopených Zemí. Palli Kedia se sice nechce vybavovat, ale komunikovat ano. Zdejší jazyk je založen na složitém systému znaků, občas doplněných několika slovy, občas jen zvukem.

Někteří Cestovatelé se nikdy nenasytí poznávání nekonečných podob lidstva, jež objevují. Plní Archivy v Centrech informacemi a hned míří dál. Talita k nim nepatří. Hned na počátku Cestování ji *zarazily* opakované vzory, podobnosti, kopie. Hledá něco jiného, něco úplně cizího, nepředstavitelného, úžasného.

Následujícího rána vesnici opouští. Pokud je tato Země dost podobná předchozím třem, administrativní a vědecká střediska budou na jihovýchodě. Zase bude nejspíš muset dojít až

na nejjižnější výspu kontinentu, kde se na útesu (v jednom případě umělém) vypíná hlavní město, vystavěné jako výzva moři a jeho nevyhnutelnému postupu. Na první potopené Zemi šlo o nečekanou přírodní katastrofu. Na zbylých dvou k oteplení planety nemalou měrou přispěli lidé. Změny stíhaly jedna druhou, navíc je provázela častá zemětřesení. Na přelidněné zemi, v křehkých přetechizovaných společnostech, měly otřesy katastrofální následky. Na třetí Zemi dlouhodobé důsledky vyhladily populaci a lidé jako druh vymírali. Skoro tři roky jí trvalo, než našla skupinu vědců dost pružných nebo naopak netečných, aby pokračovali ve výzkumu, a než je přesvědčila, aby dokončili přístroj, jímž se jeden obíral čistě pro zábavu, když šlo o zárodek Mostu. Tři roky! Na jednom místě nikdy tak dlouho nezůstala, ani ve vesmíru, kde se konečně usmířila s Egonem. Také tam poprvé musela pomoci s vývojem Mostu. Planetu i její vesmír opustila v pochybách: teď když je tu Most, jistě přijdou další Cestovatelé a jiní díky němu odejdou. Ale změnit osud toho vymírajícího lidského rodu už nešlo. V každém případě nebyla žádná misionářka a přesně si uvědomovala, že té Zemi nedala Most, aby dostala tajnému plánu nějakého skrytého božstva; musela se dostat pryč.

Cestou po skoro ztracených silnicích, pobořenými městy a dávno zničenou krajinou v ní sílilo nepříjemné tušení. Také se tu všechno opakuje ve větším? Z předchozích potopených Zemí se jí dostávalo pokaždé hůř. Zdálo se, že tahle upadla ještě hloub než předchozí. O procesu Cesty se toho mnoho neví, až na technickou funkci Mostu do okamžiku, kdy je umrtvené tělo ochlazené téměř na absolutní nulu a mizí z kabiny. Jedinou jistotou zůstává, že Most vyšle Cestovatele jen do vesmírů, které může opustit, kde už nějaký Most existuje (byť by se mu tak neříkalo), nebo kde si ho Cestovatel může nechat postavit. Na tom není nic zvláštního, protože do cizích vesmírů nevysílá Cestovatele Most, ale oni sami, jejich psýcha nebo, podle věřících, Matrice. Cestovatelé se jistě občas přemístili i do slepé uličky, protože to vědomě nebo podvědomě chtěli. Podobnou teorii lze však ověřit jedinečně statisticky, protože takoví Cestovatelé se samozřejmě nikdy nevrátí do Centra, aby mu svěřili své zkušenosti. Ona ale po takovém vesmíru netouží, což znamená, že tady na planetě musí nějaký Most být.

Po dvou týdnech osamělé chůze se obavy rozplývají. Přichází do městečka, kde zbývající obyvatelé mluví podobnou baskickou hatmatilkou jako lidé na druhé potopené Zemi. Bez dlouhých řečí jí přenechají malé samohybné vozidlo v ucházejícím stavu. Silnice se směrem k jihozápadu zlepšují, jak se v městečku dozví, a do velkého města, které hledá, se dostane snadno. V ostatních vesmírech se jmenovalo Périndéra, Neva de Rel, Torremolines.

Ve vesnici u moře mu říkali Aomanukera. Tady je to Baiiablanca.

II.

Město připomíná své předchůdce zarputilou snahou svých stavitelů vybudovat sídlo zároveň funkční, pohodlné i příjemné pro oko. Vůdčí myšlenkou rozvoje zřejmě byla až příliš chtěná nenucenost. Baiiablanca je v rozvržení a povšechných rysech dvojnásobkem svých předchůdců až na jednu nepominutelnou výjimku: skoro nikdo tu nežije. Zdivočelé parky a zahrady se rozrůstají do ulic a náměstí, zelený příliv zaplavuje budovy a památníky. Jde po Promenádě, jak se tu jmenuje dlouhá třída lemovaná stromy podél kraje útesu -či spíše toho, co bylo krajem útesu. Za přílivu už vlny olizují dlažbu a zvolna trpělivě víří mezi stromy a lavičkami (moře nijak nezuří; ví, že vyhrálo). Počasí je mírné a sluneční světlo ve věčném oparu září perletí. Promenádou korzuje několik lidí v lehkých střevících, s nimi pár bosých dětí, příliš malých na strach i na prezíravou nudu. Děti se smějí svatokrádežnou radostí, když vidí vodu, kde by být neměla. Při pohledu na prohnutou Promenádu, lehce zakřivenou mělkou vodou, přemýšlí a už ví, cítí, co jí řeknou databanky: v Baiiablance žádný Most není, ani nic podobného, ani možnost, že by ho někdo postavil.

Nevzdává se hned, nechce tomu věřit, nedokáže. Prohledává databanky, vyptává se obyvatel -tvrdého jádra pár tisíců nezmarů, namačkaných ve čtvrti mezi Palácem uměn,

Vládním komplexem a vyvýšeným hradištěm Institutu. I když se jinde jmenuje jinak - "akademie" nebo "universita" - Institut je vždy skutečným sídlem moci. Tady nachází zaujaté posluchače, poslední zvědavé mozky, lítostivou ochotu: ano, přesně chápou princip přístroje, který popisuje, dokonce prohrabou místní paměťové banky, aby jí ukázali jiné řešení, stejně funkční. Ale postavit takový stroj...

Problém není ani tak ve vlastní stavbě jako v technologii výroby nutných materiálů. Baiiablanca už překročila kritický bod, za nímž je to nemožné.

Nechce, nedokáže tomu uvěřit. Baiiablanca určitě není poslední velkoměsto planety! Lidé vzdychají a protahují obličej, přesto ji vybaví mapami a jmény, nakonec i malým létacím strojem. Popřejí jí hodně štěstí, ale k pesimismu mají plné právo. Po šesti měsících musí přijmout porážku; nikde jí nikdo není schopen pomoci se stavbou Mostu. Pokud na této Zemi nějaký Most je, byl dávno zapomenut a všechny stopy se ztratily. Hlavou jí prolétne představa sama sebe jako stárnoucí Cestovatelky, teď spíš zatvrzelé průzkumnice, detektivky, která se donekonečna hrabe v orvaných dokumentech, sleduje pochybné stopy v džunglích a zříceninách, neúnavně vyslýchá poslední zbytky lidstva na úrovni pravěku. Ne. Taková nebude. Možná jiná Talita v jiném vesmíru, ale ona ne. Nebude do konce života stíhat přelud, přízrak neexistujícího Mostu. Nebude platit tak šílenou cenu, aby nepropadla zoufalství.

I když si to nedokáže přiznat, zoufá si celou cestu zpátky do Baiiablanky přes kontinent zvaný na jiných světech Numeiide, Eslam nebo Basilisso, ale tady Afrika. Kus cesty se veze na dromedárovi, zvířeti o nic podivnějšího a o nic známějšího než jiná zvířata v jiných vesmírech. Je to hrbatý nohatý čtvernožec, dlouhý prohnutý krk připomíná lodní příď, při chůzi se kolíbá jako člun. Původní majitelé mu říkali "koráb pouště". Sedělo to, i když poušť konečně mizí pod Saharským mořem, jež se dávno spojilo s jiným, které už předtím ztratilo jméno, protože je všude stejné, všude stejný neúprosný vetřelec, prostě "moře". Vrací se do Baiiablanky po zemi, letoun rezaví na mělčině, kde musela nouzově přistát. Učenci v Institutu z toho nemají radost, ale cítí s ní. Nabídnou jí pohostinnost, ona však nemá stání, raději prohledává město, táboří, kde se dá, neúnavně prochází známá a přece cizí místa (ve městě, kde docela nedávno strávila tři roky, v jiném vesmíru). Zaznamenává podobnosti a rozdíly, ale jako obvykle si všímá spíš shodných bodů. Vidí je skutečně? Zapisuje do paměti, pohybuje se, snaží se unavit na toulkách, aby v noci spala beze snů. Nehledí na nebezpečí, divoká zvířata, osamělé a občas agresivní lidi; proti skutečné hrůze neznamenaají nic, proti okamžiku klidu, kdy všechno rozptýlení ztichne a zase se ozve ten vnitřní hlas.

Nemůžu pryč, není tu Most, uvízla jsem tady! Jsem odsouzená tu žít a umřít, na téhle topící se Zemi. Je to možné? Copak je všechno, co ví, nebo si to alespoň myslí, o Mostu a o Cestě lež? *Dokud neovládneš Cestu, dokud neznáš sama sebe, Most tě dopraví tam, kam vědomě či podvědomě toužíš jít. Když se pak poznáš, dokážeš skočit kam chceš, nebo se vrátit.* Co ví, nebo si to alespoň myslí, o sobě - i to jsou lži? Po dvaceti letech Cestování nedokáže pochopit, jak mohla skočit do slepé uličky. Je zaražená, vzteklá a k smrti vyděšená. Jde tedy do další čtvrti města, zkouší zbylé funkční databanky, shromažďuje útržky historie tohoto světa, společnosti, města, a nestará se, co zaznamená její Úplná paměť. Hlavní je zaplnit hrozné ticho hlasy a obrazy, umlčet ten neúprosný kolovrátek: *Nemůžu pryč, není tu Most, uvízla jsem tady!*

Když se konečně vzdá, vrací se do Institutu a usazuje v obytném křídle pevnostního areálu. Pár členů Institutu ji samozřejmě požádá, aby své zkušenosti z jiných vesmírů nahrála pro ústřední knihovnu. Na přímý záznam nemají stroje, ale to nevadí. Vyprávěním si alespoň ukrátí čas. Poslouchá, jak její Úplná paměť mluví. Týdny běží; dopoledne vypráví, odpoledne odpovídá na otázky svých hostitelů. Potom bezcílně prohrabává knihovnu nebo se prochází obydleným trojúhelníkem se zacházkou na pláž nebo do Parku kolibříků. Sady se jmenují po

drobných barevných ptáčcích, živoucích drahokamech, kteří se živí nektarem květů pod velikou průhlednou kopulí uprostřed hlavního trávníku. Hlavně ji ale fascinují sochy. Jsou jich tu desítky, možná stovky - těla mužů i žen, některá v ladných pozicích, jiná v tak přirozených postojích, až je to divné. Poprvé do parku přišla za soumraku a měla dojem, že se tu sešlo celé město. Postavy stály, seděly, ležely na zemi, opíraly se o stromy, dokonce seděly na nich. Teprve pak si uvědomila, že jsou všichni úplně nazí a nehybní. Když přišla blíž, zjistila, že jsou z kamene nebo něčeho podobného. Ze jsou to sochy, přesně propracované a odlišené. Kdysi měly šaty, ale ty zteřely a spadaly. (V knihovně našla zajímavé obrázky toho postupného rozkladu, fotografie mnoha soch v různě zachovalých cárech.) Materiál soch ale slanému vzduchu odolával, byť byl tak jemný, porézní, skoro jako plástev... jako pemza. Když se ho dotkla, představila si, jak park konečně mizí pod vodou, sochy se zvolna zvedají ze svých laviček, stromů a trávníků a odplovávají s přílivem. Ve skutečnosti byl však kámen velice těžký. Sochy zůstanou v parku přikovány ke dnu a malé ptáčky vystřídají korálové rybky.

"Ach tak, *hendemados*" říká o sochách Caetanes.

Tón starého přírodovědce ji hned zaujme. Zní v něm složitá směs pobaveného pohrdání a trochy odporu (znechucení, strachu?). Víc neřekne a knihovna je také překvapivě skoupá na informace. Před šesti stoletími, v krátkém údobí rovnováhy, než se civilizace zvrhla směrem k vyhynutí, vyvinuli vědci s techniky složitý umělý organický materiál, schopný napodobit život. Artefakty, stvořené z tohoto materiálu biosochaři, měly jistou nezávislost, jež s věkem velice rychle mizela. Po nějakých dvanácti letech ztuhl metabolismus až do zkamenění. Z nějakého nepochopitelného důvodu bylo moderní zakódovat do biosoch touhu odebrat se před ztuhnutím do Parku kolibříků. Tady se navěky zastavily.

Dějiny biosochařství trvají sotva sto šedesát let. Zdroje této vědy - umění - zůstávají nejasné. Zdá se, že vzešla z víceméně tajného vládního výzkumu po takzvané "Katastrofě", zhruba padesát let po prvním vzednutí moře. Knihovna v této věci není příliš sdělná. Přesto různé stopy jejímu cvičenému mozku jasně naznačují, že databanky někdo čistil a zřejmě se na tom podílel sám Institut. Staré příběhy z dávných časů, jež zanechaly vcelku jasné stopy v myslích současníků... Ještě si to neuvědomuje, ale téměř po roce truchlení končí. Probudila se v ní stará vitalita. Chce jednat, místo aby nechala dny prostě plynout. Záhada biosoch přišla jako rozptýlení v pravý čas. Luštění jí netrvá dlouho; po šesti stech letech už tabu ztratila účinnost i mezi dědici Institutu.

Někteří biosochaři zjevně vylepšili základní materiál až do stavu, kdy jejich výtvořiny nešlo odlišit od opravdových lidí. Pár z nich se navíc rozhodlo, že jejich stvoření, jejich artefakty, jsou opravdu lidmi. Proč ne? Vyvinuli látku natolik, že jejich výtvořiny nakonec žily déle než lidé a navíc se dokázaly rozmnožovat, což lidé nedělali tak často ani tak dobře. Institut biosochařství *zakázal*, ale neměl ani dost politické moci, ani dost silné přesvědčení. Artefakty se prudce množily. Dnes už přežívá jen pár malých lidských komunit, strnulých v izolaci. V průběhu staletí se lidé křížili s artefakty, často aniž by o tom věděli. Míšenci, *hendemados*, a potomci samotných artefaktů, pomalu, velice pomalu osídlují Zemi... Tahle Země nevymírá, když se to tak vezme. Zvolna, velice zvolna, se zotavuje ze skoro smrtelné nemoci.

Když doplní do skládačky poslední dílky, nevěří svým očím. Jak si mohla myslet, že tahle planeta vymírá? Nechala se zhypnotizovat pobořenými městy a všudypřítomnými stopami kdysi mocné civilizace. Především ji však vůbec nezajímalo, jestli planeta umírá nebo ne, protože měla být jen zastávkou na Cestě. A když si uvědomila, že už se z ní nedostane... Teď chápe důvod svého omylu i fakt, že onen důvod už neplatí. Náhle si vzpomene na rybářskou vesnici, na Tilitu, zřejmě svou místní dvojnici. Proč ne, proč ne? Vrátit se na začátek bude příjemná ironie; v posledních pár Cestách se stále vracela. Vrátit se na začátek: slepá ulička,

pohyb v kruhu. Teď to vidí jasně (při zpětném pohledu nic složitého). Všechny Země, stejné jako ta její, měly stejné poslání jako ostatní, naoko odlišné planety: konec, nehybnost, smrt. Mezihvězdná poušť za jarní noci na Shingenu, jistý zánik některých z K'tu'tinié'go a dalších ještě potopenějších Zemí... Samozřejmě, byla tu i Manisché, planeta ohně a ledu, nepoddajný život vyvážený na tenkém ostří.

Dědicové K'tu'tinié'go zase pozvednou pochodeň, bezhvězdnou shingenskou noc vystřídají souhvězdí letní oblohy. A tady, hendemados...

Jen to, že ona, Talita, dožije na téhle konkrétní Zemi, neznamená, že vymírá sám život. Velikým oknem čítárny vidí přes město na moře, kalný lesk pod zastřeným sluncem. Tuhle oběť své nově nabyté, ale zbytečné jasnovidnosti přinese: když už život běží, raději ho prožít tam, kde opravdu běží, ne v prokleté Baiiblanca. Vypravit se na poslední cestu a pro jednu (poprvé a naposled) vědět, kam míří.

III.

20. únor: Rok Jedna, koneckonců. Rozhodla jsem se. Já. Opravdu jsem se rozhodla? Naložila jsem si pořádný úkol.

Když jí došlo, že tentokrát už se pryč nedostane, rozhodla se Cestovatelka, že začne psát deník.

Jediná věta, a už poloviční lež...

23. únor: Vesnice mě uvítala beze slávy. Poznali mě, pozdravili jménem, pomohli mi zařídit narychlo postavenou chatrč na kraji osady. Moc toho neřekli a všechno jen znakovou řečí. Brzy se ji naučím. První osoba je jednodušší: Já. Protože tady oni pozorují mě - z té vnější perspektivy se musím stahovat do sebe, soustředit se na sebe, zatímco moje vlastní perspektiva mě uvolňuje.

26. únor: Zřejmě se kvůli mně rozhodli udělat výjimku a trochu mluvit, alespoň tak dlouho, než se naučím znakovou řeč. Mluvení je pro ně příliš vzácné, než aby jím plýtvali na podružnosti každodenního života. (Zajímavý detail: sloveso "mluvit" se v jejich jazyce časuje stejně jako "cestovat".) Učím se samozřejmě velice rychle, jak mluvenou, tak znakovou řeč. Snadno si odvodím vztahy mezi útržky komunikace - jsem na to školená. Vypadají překvapeně. Palli Kedia se přišla osobně podívat, jak se mi daří. Vypadalo to jako náhoda. Vracela jsem se z ranní procházky po břehu. (Jak rychle člověk propadne rutině!) Pozdravila mě, chvíli jsme si povídaly, pak jsem šla svou cestou s vědomím, že jsem obstála v nějaké zkoušce. A co teď?

6. březen: Teď na mě dohlíží Tilita. Alespoň předpokládám. I naše setkání, vždy ráno nebo večer na pláži, vypadají jako náhoda. Tilita je vždy nahá, často mokrá. Zatímco hovoříme, ve vlnách si hrají delfíni. Přicházejí i odcházejí s ní; ona jim říká "bratranci". Ona a jí podobné, arevagy, navštěvují vesnici pravidelně, ale nežijí tu. Bydlí pod vodou, v pralesích obřích chaluh na troskách potopených měst. Tilita je sestrou Palli Kedie. Obě rasy se mohou křížit. Mezi arevagy je jedno dítě ze čtyř - skoro vždy chlapec - hendemado a matka ho dá do vesnice. Ve vsi se zase rodí stejný díl arevag - jsou to vždy děvčátka a vracejí se do moře, jako kdysi Tilita. Obě rasy jsou skoro dokonale obojživelné; hendemados dokáží zůstat dlouho pod vodou a arevagy vydrží na vzduchu pohodlně celý den. Schopnosti obou závisí na stupni smíšení - vědecké detaily ale patří do Úplné paměti, ne do tohoto deníku. Na zdejší zdvojené rase vidím, vnímám především neustálé míšení, otvírání se jeden druhému, dojem, že pro tyhle lidi není břeh moře hranicí, ale dveřmi. Svým způsobem jde o opak Baiiblancku s jejím zaplaveným útesem, kde je příliv považován za vpád jednoho živlu do druhého, protože jsou brány jako své opaky. I tady se voda a země jasně liší, obě rasy (přes schopnost křížení)

jsou rozdílné, už proto, že arevagy jsou jen ženy; přesto se otvírají jedna druhé, ať k lepšímu či k horšímu. (Samozřejmě znají hádky, závisti a touhy, z nichž vzniká určité pnutí. Život dokáže být zvláště ve smíšených rodinách velice bouřlivý. Znaková řeč sice není hlučná, přesto dokáže být dost důrazná. Nedávno jsem viděla veřejnou scénu, která skončila slzami a fackami.)

Mimochodem, co se týče jazyka, každá rasa přijala zvyky té druhé. Arevagy mluví nahlas, když přijdou do vesnice, vesničané s nimi zase hovoří znaky, jako by byli pod vodou. Obě však přede mnou, před cizinkou, obezřetně mlčí. Možná nikdo neví, do které škatulky mě zařadit; zčistajasna jsem se odnikud objevila na jejich pláži a nezůstala jsem ani s původními lidmi (které nazývají prostě "poslední"). S Tilitou už se také tolik nebavíme. Nejsem si ani jistá, zda naše setkání patří do nějakého plánu obou komunit. Možná jsou jen její osobní iniciativou, protože máme podobná jména. To ji fascinuje. Pro začátek se mne vůbec nezeptala, odkud jsem; místo toho mi vysvětlila, kdo a odkud je ona (čímž potvrdila mé domněnky ohledně arevag). Snažila jsem se o totéž, ale nijak jistě. Jak jí mám vysvětlit představu Mostu? Nakreslila jsem jí do písku strom vesmíru a jeho větvení. Naslouchala s rozzářenýma očima a přikyvovala. Přemýšlela jsem, co si z toho vezme. Pak se zeptala: "Jak?" Snažila jsem se vyložit princip Mostu, ale nechápala mě. Zaujalo ji až vyprávění o Cestě. Ochlazení na absolutní nulu, mrazivý spánek, pohyb ustává, a v srdci této naprosté nehybnosti nastává naprostá změna: duch, Matrice, vyrazí vpřed, vytrhává tělo Cestovatele z jeho vesmíru a vrhá jej na kolotoč podobných vesmírů. "Podobných vesmírů?" zopakovala celá nesvá. Popsala jsem jí světy, kde jsem potkala Egony - a Tality. Chvilí nad tím hloubala, ale nic neřekla. Pak ostrou špičkou prstu nakreslila kolem stromu v písku kruh. (Arevagy nejsou v hlubinách bezbranné; mají zatahovací drápy.) V pár minutách pochopila to, co mně trvalo pět let: Cesta jednoho dne dojde k cíli, opravdu Jiný vesmír neexistuje.

"Já jsem Tilita. Ty jsi Talita," dodala nahlas jako na potvrzení svého prohlášení.

Tak to překládám. Ve skutečnosti pravila: "Ao Tilita. Ao Talita." Ao, lidské zájmeno hendemados i arevag, se jinak přeložit nedá. Užívá se při představování vlastní osoby nebo při důležitých hovorech o sobě i o jiných, když mluvčí nevystupuje jako jednotlivý muž či žena, ale osoba, podmět stojící nad mluvnickým rodem. Zeptala jsem se jí na původ tohoto takzvaného lidského zájmena. To je na dlouhé povídání, usmála se Tilita a vstala. Nemáme dost času? zeptala jsem se. Zavrtěla hlavou. "Zítří." Bez jediné vlnky vklouzla do vody a vyrazila za svými delfíny.

11. březen: Samozřejmě je to daleko složitější, než jsem si myslela. Lidské zájmeno Ao předpokládá aktivní možnost. Pasivní možnost vyjadřuje zájmeno O. Tilita mi to vysvětlila (nebo si alespoň myslela, že mi to vysvětluje, zatímco já chápala čím dál méně) na jedné legendě. Byl to příběh o stvoření, která ve skutečném světě dosáhla uceleného lidství. (Androgyni? Tvorové schopní libovolně měnit pohlaví? To nebylo jasné.) Tato stvoření Zemi opustila, ale zanechala za sebou semena schopná dalšího dělení. Ta se šířila, dokud zcela neztratila účinnost. Jediné stopy zůstaly v jazyce, mimo jiné v zájmenu aktivní možnosti. Ale co je pak pasivní zájmeno O? Ne, ne, to bylo už dřív, řekla netrpělivě Tilita, jako by to bylo jasné. Uvědomila si, že mně to jasné není; rozhodla se tedy vrátit až k Potopě; tedy Stvoření.

První žena se jmenuje Manu a má dvě matky: Nestvořenou matku Taiike potká na své pouti a dostane od ní Zemi a Čas - jinými slovy Smrt, bez níž není možný život - a Stvořenou matku Tilith (z toho je jméno Tilita), od níž dostane Moře a Život. Tilith pověří Manu úkolem najít zemi pod mořem a první arevagy, které se tu ztratily ve věčném zapomnění (jsou nesmrtelné?). Manu je najde a nějakým záhadným způsobem - i původní arevagy jsou jen ženy - s nimi zplodí první hendemados.

Manu je tedy třetí žena, ne první, namítla jsem. Ano i ne, odpověděla Tilita (sebejistě, bez

váhání, s nímž bych takovou odpověď vyslovila já). Manu byla první opravdová žena; Tilith byla první možná žena. A Taiike? Taiike přišla z dřívějšího světa, ne z chaosu, ale "zrcadlového světa".

Poprosila jsem ji o vysvětlení a Tilith se mi snažila vyhovět. V zrcadlovém světě se pasivně možné bytosti (o ikeii) rozmnožovaly spojením s vlastním odrazem. Ale jednoho dne se tři spojily mezi sebou a stvořily Tilith, první bytost, která nebyla kopií. Zároveň se všechny tři odrazy, ponechané svému osudu, sloučily a vytvořily tak Taiike, zvanou "Nestvořená", protože se vlastně stvořila sama. Taiike však byla na křehkou hmotu virtuálního světa příliš těžká; prolomila pod sebou díru a propadla se ven. Její pád stvořil Zemi. I Tilith byla na virtuální svět moc skutečná. Kamkoli vkročila, odrazy se měnily ve vodu, a ta protékla spolu s Tilith dírou na Zemi. Tilithin pád tak stvořil moře. Ze spojení Tilith s Taiike vzešla na společně stvořeném skutečném světě Manu.

Zeptala jsem se Tility, co se stalo s bytostmi z virtuálního světa, když jim odrazy otekly. Její odpověď mi vysvětlila, jak dokázala tak snadno přijmout mé výklady o různých vesmírech. Ještě existují, řekla. Bez Tilith odrazy zase narostly a právě v tomto okamžiku se Stvoření odehrává na bezpočet způsobů v bezpočtu míst. Svět, v němž teď žijeme, je jen kouskem sraženiny kolem původního jádra, stvořeného Tilith a Taiike. Jinde je spousta jiných světů.

15. březen: Ranní procházka po pláži jako obvykle. A jako obvykle si do uhlazeného písku po odlivu děti kreslí spirálu s úzkým středem. Šnek popisuje dobrodružství Manu a do každého dílu se vchází jiným způsobem za doprovodu té písničky, co jsem tu slyšela jako první, když jsem se probudila. Je to jistý druh tance, kde se figury s písní navzájem doplňují a vyprávějí o putování Třetí matky od narození (první dílec) až po vznik prvních hendemados. Večerní skákaná pak popisuje stvoření světa, narození Tilith a Taiike v zrcadlovém světě, jejich pád a (v posledním, největším dílcí) narození Manu.

Celá hra je značně ritualizovaná, popěvek připomíná zpěv žalmu. Hráči ho celý zpívají unisono, po každém dílu spirály přidávají verš. Ten, kdo v něm zrovna stojí, musí být dokonale nehybný v pozici příslušné danému dílcí a úseku příběhu, a teprve s poslední slabikou se sehne pro talíř. Když totiž doskáče na pole, na němž talíř leží, musí zavřít oči. Ostatní hráči se tehdy mlčky dohodnou, jak rychle budou zpívat. Hráče ve spirále to může překvapit nepřipraveného, zvláště když si přesně nepamatuje, kde talíř leží. Musí ho sebrat, aniž by otevřel oči. Pokud ho na první pokus nenahmátne nebo přešlápne, musí čekat na další pokus do příštího kola. Trochu mě překvapuje věk hráčů. Jsou tu děti od pěti do patnácti let, obou pohlaví, arevagy i hendemados, ale starší už ne. V patnácti přestávají mladí hendemados užívat řeči jako hlavního dorozumívacího prostředku a začínají mluvit jako dospělí ze tří čtvrtin posunky.

V Terueli (jak se vesnice jmenuje) bydlím už skoro měsíc a přeci jsem stále pod dozorem. Když se na něco zeptám, lidé často nakloní hlavu v gestu "zítra". Dokonce Tilith, jejíž zájem o mne je tu výjimkou, dává často najevo, že na nějakou otázku je ještě příliš brzy. Za pomoci Úplné paměti mohu uvažovat všechny možné, vztahy a hypotézy, nemám si je ale kde ověřit. (Neustále si uvědomuji, že informace v Úplné paměti ještě nejsou znalosti. Podobně jako moudrost, ani znalost není pouze věcí sbírání dat.)

V každém případě tihle lidé nejsou ani zdaleka primitivní, i když žijí prostě. Ve světě, kde předchozí civilizace vyplenily veškeré primární suroviny, dokáží velice inteligentně využívat zbylý odpad a hlušinu. Ne zrovna v Terueli, to je rybářská osada, ale hendemados z vnitrozemí pravidelně obchodují s pobřežními vesnicemi i s několika městy, v nichž vymírají původní lidé. Velice rozumně přizpůsobili způsob života možnostem změněného prostředí. Ale jak chápou sami sebe? Vědí, že arevagy a hendemados jsou sotva šest set let starým

lidským výtvořem? Jsem v pokušení Tilitin mýtus nějak spojit s objevy v Baii-blance... Ale pak si vzpomenu na K'tu'tinié'go a jejich shovívavý úsměv. Takový zjednodušující výklad mi stejně neobjasní, jak mýtus ovlivňuje jejich individuální i společný život. Tilita ho neváhala vyprávět; pro ni je to jen známý příběh, na němž není nic tajného. Dokonce se k němu stavěla s trochu pobaveným odstupem. Ale nakolik reprezentuje svoji kulturu? Fyzicky je spíš hendemado než arevaga, přesto se rozhodla žít pod vodou. A přestože má ve vsi druha (a pod mořem družku, jak už to bývá), nikdy neměla děti, a to je velice neobvyklé. Podtrhuje to naši podobnost. Některé Cestovatelky mají nutkání porodit dítě v každém vesmíru, kam je rozmar přivede, ale to nikdy nepochopím. A nepřijmu. Ty, které jsem občas potkala, zase nerozuměly mé touze po úplně odlišném vesmíru. V té neshodě ale nebyla hořkost; Cesta je příliš osobní, příliš osamělá záležitost, než abychom soudily jedna druhou. Ony bezpochyby našly, co hledaly, zatímco já...

22. březen: Byl to sen? Pokud ano, rozhodně se ho nedokážu zbavit. Má nějaký tajný význam, který si chci - který si musím - vyjasnit.

Včera byla jarní rovnodennost. Vesničané slavili. Vyčistili a vyzdobili lodě a domky. Osadou se dva dny linuly vábné vůně, to jak se připravovalo sváteční pohoštění. Čerstvě dospělí vyrazili s odlivem na moře a při přílivu přivezli malé hendemados, narozené v moři. Odted' budou žít ve vesnici. Malé arevagy opustí osadu až za podzimní rovnodennosti. Soutěžilo se v tanci, hudbě a zpěvu, obě komunity se pak předháněly v síle i šikovnosti na suchu i ve vodě. Když se setmělo, začala hostina. Nikdo mě nepozval, ale na všech slavnostech jsem byla vítaná. Řekla jsem si, že pozvání je asi zbytečné, když už patřím do vesnice. Jak ale noc pokračovala, začala jsem být z rostoucí intimity trochu nesvá. Najednou jsem se cítila strašně sama a vrátily se mi na čas umlčené černé myšlenky: Jsem tady navždycky, nikdy neodejdu... Pustila jsem se do důkladného pití, svým dětinským chováním zároveň pobavená i znechucená. Nechuť nakonec zvítězila a já opustila všeobecné veselí, abych přátele neobtěžovala plačtivou opicí. Složila jsem se na potměšle pláži a nechala se mezi rozhoupaným pískem a neposednou oblohou unášet vírem pozdní opilosti. Zavřela jsem oči a usnula. A zdál se mi sen. Myslím.

Jsem na pláži po hostině. Všechny stopy slavnosti zmizely, jen vesničané a arevagy tu sedí bok po boku v řadě tvaru spirály. V jejím středu, nehybně, oči zavřené, leží Pilki, vcelku starý hendemado. Svádělo mě to považovat ho za vesnického kněze, protože lidé se s ním často radili o nejrůznějších věcech. ("Ale ne," řekla mi Tilita, "je jen otcem spousty dětí.") Nehýbe se, ani arevagy a ostatní hendemados se nehýbou, přesto se něco pohybuje. Je to píseň. Pomalu se stáčí a nabývá, jak k ní každý přidá jednu slabiku. Celou píseň tvoří jediné slovo, čím delší, čím více lidí zpívá... a náhle se začíná ztrácet, slabiku po slabice, jak se blíží ke starci. Vidím ji, vidím každou slabiku jako pole o něco větší než předchozí dílec, jak roste až k nejdelší podobě, k prahu, za nímž se pohyb obrací zpátky do sebe a každá slabika do předešlé, až se slovo vrátí do původní podoby. Tehdy se však znovu rozvíjí, od začátku ke konci, od konce k začátku - ne, nejsou to dílce, ale kruhy, každý vyskočí ze svého předchůdce a pak se do něj vrátí, kruhy tvoří slovo, slovo vesmíru: řídí příliv a odliv, eliptickou dráhu planety kolem slunce, trasu slunce v náručí galaxie, zatímco ta, roztančená vesmírem, šeptá stejné slovo, přejímané sluncem, planetou i přílivem, šeptané větrem a svinutými poupaty, až do lidských těl a neposedných molekul hmoty, maličkých galaxií s bezpočtem smyček... Spirála zvuku se rozvíjí a svíjí a na konci té věčnosti nehybného pohybu nezůstává uprostřed nikdo. Pilki zmizel.

Probudila jsem se ve své chatrči - někdo mě donesl domů. Bylo už po poledni. Zůstala jsem v posteli se strašnou kocovinou. Vesničané byli proti svému jiskrnému vínu odolnější a už se věnovali každodenní práci. Večer mi jeden syn Palli Kedie donesl něco k jídlu (zbytky z hostiny vesnici zřejmě stačí ještě na pár dní). Byl to pěkný vysoký mládenec jménem Lekin;

jedinou známkou arevagské krve je jeho světlá, lehce průsvitná pleť. Z legrace jsem se ho zeptala, zda mne včera domů donesl on. Chvilíčku zaváhal a pak řekl: "Til," s posunkem pro arevagu. Přinesla mě Tilita.

23. březen: Pilki už ve vesnici není. Když jsem se dnes ráno probudila, pamatovala jsem si noční události na pláži tak jasně (i když si už nemyslím, že se mi to jen zdálo), že jsem šla do Pilkiho domku. Chtěla jsem se ho zeptat na význam svého snu. Je pryč, sdělil mi někdo znakovou řečí. U něj doma nebyl nikdo nějak zvlášť rozčilený, až na Lollii, jednu z jeho vnuček. Měla zarudlé oči jako od pláče, ale možná to nemělo souvislost. Sešla jsem na pláž. Děti hrály skákanou. Teď jsem hru sledovala jinýma očima a zeptala jsem se jich, proč ji hrají pořád dokola, ale jen ráno a večer. Abychom správně začali i skončili den, odpověděly mi. Je to hra? Modlitba? Nácvik rituálu, který jsem viděla (možná) o sváteční noci? A proč ne všechno dohromady?

Tilita byla na svém místě nedaleko dětí. Čekala jsem z její strany nějaký žert, který mě přesvědčí, že se mi to všechno jen v opilosti zdálo. Neřekla ale nic. Hrála si s takovou tou velkou ulitou, co ji někdy vyvrhne příboj, se schránkou loděnky. Po chvíli ticha, jímž jsme se vždy zdravily, jsem se zeptala, kde je Pilki. Dál převracela ulitu v rukou, neodpovídala, jen blány mezi prsty se jí roztahovaly jako srdce.

"Když jsem byla malá," řekla zasněně, jako by mou otázku přeslechla, "přemýšlela jsem, co se stane se zvířátkem z téhle schránky, když umře. Myslela jsem si, že se zmenšuje a zmenšuje, jak postupuje spirálou dovnitř, až úplně zmizí."

Podala mi ulitu. Někaký dravec nebo mořský příboj ji rozlomily. Uviděla jsem vnitřní chodbičky loděnky, křehkou perleťovou spirálu stočenou kolem šikmého kuželu. Položila jsem skořápku, našťavaná, že se Tilita vyhýbá odpovědi. Byl Pilki mrtvý? Tilita schránku sebrala a sfoukla z ní písek.

"Ne, Pilki odešel. Je jinde. Jako jsi ty jinde tady. Ještě víc. Ale nikdy se nemůže vrátit."

Víc jinde, než já tady? Tilita polovytáženým drápkem přejela po ulitě od širokého ústí až doprostřed. Zkusila jsem zavést řeč na svůj sen, ale znovu mi podala schránku.

"Znám jeden příběh. Když Taiike vypadla ze zrcadlového světa, byla moc opuštěná. Ještě nepotkala Tilith. Jednoho dne našla na pláži tuhle ulitu a zvedla ji. Připomněla jí vytoužený zrcadlový svět. Zvedla ji k uchu a uslyšela slovo vesmíru."

Co to má společného s mým snem?

Tilita mi bez debaty vtiskla schránku do ruky. "Tvůj sen."

Podrážděně jsem loděnku mrštila do moře mezi Tilitiny bratránky. Zakroutila hlavou a vklouzla do vody.

Můj sen. Ulitu loděnky. Spirálová píseň, šnek. Pilkiho zmizení. Čekala jsem na jiskřičku, která všechny údaje osvětlí, ale nepřišla. V osadě jsem se zkusila vyptávat vesničanů, samozřejmě ne otevřeně. Pokud jsem se tu něco naučila, pak že toto téma je opravdu tabu, když mi ani Tilita nedokázala odpovědět přímo. Lstivost mi ale nijak nepomohla. Lidé dělali, že mi nerozumějí, a naznačovali, že to na slavnosti bylo pěkně divoké. Tak jsem tu se svým deníkem, sama pod kolotočem hvězd. Tilita se nepřišla z moře podívat na západ slunce, ani na oblohu, jak se s příchodem noci skládá jako perleťový vějíř. V písku pod nohama se mi koulí mušle. Mušle. Koulí. Kolo hvězd. Slovo vesmíru. Taiičin zrcadlový svět. Můj sen. Nít slov, jež se rozvinují a svíjejí. Pomalé otáčení, čím dál zvučnější, čím dál...

nehybný pohyb, zvukný a hluboký, jako

pocit nehybného pohybu jímž když se vnitřek a vnějšek vymění než

*nastane chvíle kdy chlad kdy
nepostřehnutelné nesnesitelné svíjení kdy chlad
zavřených očí chlad kdy dech zpomaluje kdy
dech zpomaluje kdy
rozechvělá nit vědomí kdy se všechno zastaví
tehdy nehybný úplný pohyb
Cesty Mostem,
Mostem!*

Ale jak to dělají, jak mohou? Tělesná zástava? Navozený trans? S ničím takovým jsem se ještě nesetkala. Cesta bez Mostu. Nikdy, nikde... Jak je to možné? Musela bych vědět víc o metabolismu hendemados a arevag. (Vrátit se do Baiiblinky?) Bůh ví, co ti biosochaři před šesti sty lety objevili. Možná to sami nevěděli, možná evoluce z jejich stvoření vytvořila něco, co si nedokázali ani představit...

Ne, to není možné. Cesta bez Mostu, jednosměrná, neovladatelná Cesta - to je smrt. Tilita jistě mluvila o smrti. A přece řekla: "Je jinde, jako jsi ty jinde tady. Ještě víc." Ale pokud je tohle Cesta, odkud ji znají? Už sem takoví cestovatelé dorazili? A přeci tak rychle porozuměla mému vysvětlení, mnoha vesmírům, Cestě...

Ne, je to sen; musí to být sen, protože jsem probrala Úplnou paměť a nic v ní nenašla... ale Úplná paměť zaznamenává i sny, tak proč by měl být tenhle tak nejasný?

23. březen, později: Tilita mi zase odpověděla (ale je to vůbec odpověď?), že Pilki je jinde a že se nevrátí. (Je tak klidná. Zajímalo by mě proč.) Takže jsem té noci opravdu něco viděla a nebyl to jen sen? Pilki se vypravil na Cestu? Přišli sem návštěvníci tak, jako Pilki odešel jinam? Ne. Jak tedy v tom případě ví, že Pilki je jinde?

"Než jsi k nám přišla," řekla posléze, "nevěděli jsme, nebyli jsme si jistí. Ted' víme, proč se nikdo nevrátil. Pilki je jinde. A už to není Pilki."

"Pokud už není Pilki, je mrtvý!"

"Ano i ne," odpověděla zase s tou nepochopitelnou jistotou. "Kdyby byl ještě Pilki, nemohl by být opravdu jinde. Tuhle cenu musíš zaplatit."

Najednou mi v perleťovém úsvitu připadala tak cizí, se svými nepochopitelnými jistotami, tak úplně, strašlivě vzdálená... Měla jsem dojem, že bychom si mohly povídat celý den, celý život, než bych vůbec začala rozumět. Je tady, tak blízko, že se jí mohu dotknout, a přece jako by byla... v jiném vesmíru. Cestovatelka jsem tu ale já. Byla jsem.

A mohu jí být zas. Úplná paměť mi neříká nic o době mezi ztrátou vědomí v kabině Mostu a procitnutím na jiné planetě. Kdybych byla uprostřed kruhu, ve středu vesmírného slova jako Pilki, možná bych si nic nepamatovala, kdybych se probrala jinde. Opravdu jinde.

"Když je to opravdu jinde, nepoznáš to. Podívej," řekla Tilita a ukázala na delfíny kousek od břehu.

Černá těla se při skocích vzduchem leskla v dokonalých křivkách. "My můžeme vyjít na souš a zůstat sami sebou, stejně jako naše sestry a bratři pod vodou, ale delfíni... delfíni nedokážou létat. Nejsou k tomu uzpůsobení. Kdyby zůstali ve vzduchu, nebudou už delfíni. Takovou cenu zaplatí za to, že se stali ptáky, že se dostali opravdu jinam. Copak to nechápeš?"

29. březen: Pilki není mrtvy, ale není už Pilki. Aby se dostal jinam, skutečně jinam, stal se něčím úplně jiným. Rozumím. Neovladatelná transformace, nezvratná přeměna, Cesta, z níž není návratu. Naprosto neovladatelná. Rozumově tu představu pojmout dokážu, ale celý dosavadní život, veškerý cestovatelský výcvik ji odmítá. Ale co když právě to je cena za prolomení kruhu, za skok opravdu jinam?

Je to divné. Celá ta léta jsem skákala z jednoho vesmíru do druhého v touze po něčem, co nepoznám, a nikdy jsem se sama sebe nezeptala, jak bych to pochopila, jak bych poznala jiný strom vesmírů. Jak člověk rozpozná naprostou odlišnost? Je to vůbec možné? Když jsem o tom dříve přemýšlela, naivně jsem si představovala nějaké osvícení, že to najednou budu vědět. Nikdy mě nenapadlo, že to musí být jednosměrné osvícení, které vás nezvratně změní, odtrhne samu od sebe. Jak byste poznali absolutní jinakost, kdybyste s sebou všude vláčeli svůj odraz? Nestačí prostě rozpoznat. Musíte být jiní, už ne sami sebou... vnucuje se formulace "přestat být". (Tilith -mezi světem a jeho odrazy, neschopna zůstat ve vesmíru, kde se zrodila, padá ven a svým pádem tvoří jiný vesmír.) Taková cena se platí. Nikdy mě nenapadlo, že budu muset zaplatit, vzdát se kontroly nad Cestou, vzdát se jistoty, vzdát se sama sebe. Sázka. Dostat se na okraj spirály, k poslední slabice slova vesmíru, a skočit.

Přesto stále platí zákon Cesty. Opravdu jsem skočila do vesmíru, kde existuje Most. Most jistého druhu. Most, který za sebou spálíte. Jistěže se žádný Cestovatel nevrátil, aby popsal jiné stromy vesmírů. I kdyby to dokázali, nedokázali by svou pravdu sdělit. Opravdu mi šlo o tohle, o nesdělitelnou pravdu? Ne, chtěla jsem se vrátit a vyprávět, chci to stále. Ale obojí mít nemůžu. Když půjdu, stanu se někým jiným. Když se vrátím, když se stanu zase sama sebou, nebudu schopna tu jinakost popsat. V obou případech musím zaplatit.

Skočila jsem ale sem, kde mám na výběr. Jít. Zůstat. Stejně jako před dvaceti lety, když jsem se stala Cestovatelkou. Ale to nebyla tak docela otázka volby: k Cestě jsem se rozhodla, už když jsem přišla do Centra podstoupit operace a výcvik. Neodešla jsem hned kvůli Egonovi, protože jsem si nebyla jistá, jestli mě miluje... A nakonec jsem v nejistotě i odcestovala, v náhlém popudu. To nebyla skutečná volba.

Jít. Zůstat. Když půjdu, nebude to ze vzdoru? Když zůstanu, nebude to strachem? Nevím, prostě nevím.

Tilitu zavolal tanec delfínů. Vstala a já ji automaticky následovala k vodě. Příboj zase vyvrhl ulitu loděnky. Tentokrát ale jinou, neporušenou. Tilita do ní s úsměvem šťouchla nohou a já ji sebrala. Vyklepala jsem z ní písek a vodu. Tryskaly po dávkách, jak protékaly z jedné komůrky do druhé po složité spirále vnitřních kanálků. Ulita loděnky je úžasná mušle: součet objemů vnitřních dutin je větší než vnější objem celé ulity. Je v ní víc místa, než sama zabírá.

"Pro nás," řekla znenadání Tilita, "je svět, náš svět, taková loděnka. Trvá strašně dlouho, než ho prozkoumáme celý, a jen velice zřídka dospějeme až na konec. Pilki si myslel, že k němu dospěl. Také si to myslíš, Ao Talita?"

Protože jsem nevěděla, jak odpovědět, zeptala jsem se jí na totéž. Usmála se. Kdysi, když byla mladší, si to myslela. Stáhla se pod vlny a delší dobu meditovala, pak vyrazila na dlouhou cestu mořem, daleko od chaluhového pralesa, v němž žily arevagy, daleko od všech břehů. Navštívila podmořské kraje, potopené země, jejich města, chlouby, hory. Cestou zpátky se stavila v Aomanukeře (město matky Manu, jak říkají Baiiblanca). A rozhodla se, že na cestu jinam ještě připravená není.

"Pro mne je jinde tady, mezi přáteli ve vesnici a sestřičkami a bratránky v moři. Tolik se toho dá poznat, pořád. A ty, Ao Talita, myslíš, že jsi už všechno poznala?" zeptala se naléhavě. "Věříš, že jsi došla na konec tohoto světa?"

Na konec. Konec tohoto světa? - Vím o něm všechno? Ne, samozřejmě, že ne. Nikdy. Máš pravdu, cizinko z moře, se jménem tak podobným mému, máš pravdu, Ao Tilita. Nevím, nevím, ještě dlouho nebudu. Možná dokud neumřu.

Je uvnitř víc místa než zvenku?

přeložil Robert Tschorn